

בצלם - מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים (ע.ר.).

بتسيلم - مركز المعلومات الإسرائيلي لحقوق الإنسان في الأراضي المحتلة

B'Tselem – The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories

הוצאה להורג במקום: מחנה הפליטים ג'באליא, 28.3.94

דו"ח מקרה מס' 5, משותף עם ארגון עורכי דין פלסטינים למען זכויות האדם, אפריל 1994

כתיבה : יובל גינבר

תחקיר : עו"ד עבד א-רחמן אבו נסר, עורכי-דין פלסטינים למען זכויות האדם, יובל גינבר, בצלם

בצלם מבקש להודות לורניקה גולסברג על הכנת המסמך לפרסום באינטרנט.

מבוא

הדו"ח שלהלן מביא תחקיר ראשוני שערכו עובדי **בצלם ועורכי-דין פלסטינים למען זכויות האדם** במחנה- הפליטים ג'באליא ב-29.3.94, בנוגע לתקרית בה נהרגו שישה פלסטינים בידי חיילי יחידת מסתערבים ב-28.3.94. מן התחקיר עולים ממצאים חמורים ביותר לגבי התנהגות החיילים בתקרית זו.

בעבר התריעו שני הארגונים על דרכי הפעולה בהן נוקטות יחידות המסתערבים ובמיוחד על מדיניות הפתיחה באש הנהוגה בהן.¹

בדו"ח יובאו עדויות שגבו עובדי שני הארגונים, עדות חייל בנושא " נוהל וידוא הריגה", ומסקנות התחקיר.

¹ ראו: **בצלם, פעילות היחידות המיוחדות בשטחים**, ירושלים, מאי 1992.

עדות

עדותו של מ.ע.ו., בן 25

(השם המלא נמצא במשרדי **בצלם**)

אתמול בין שש וחצי לשבע בערב הורדתי נוסעים שהבאתי מעזה ונסעתי לחנותו של סאלח [ראו עדותו להלן] למלא דלק.

באו שני רעולי-פנים ממכונית, חמושים. איתם היו עוד כעשרה. חלקם היו חמושים בכלי-נשק וחלקם במקלות. הם ביקשו את המכונית. בדיוק הייתי ממלא דלק. הוצאתי את צינור הדלק ועמדתי לתת לרעול-הפנים את המפתח של מכוניתי. במקביל לקחו רעולי-הפנים גם את המכונית של חברי מוחמד אבו עידה, ובה כבר ישבו כמה רעולי-פנים.

באה פז'ו 504 מכיוון מערב, ועצרה כשישה מטר מאיתנו. יצאו ממנה אולי שישה, בבגדים אזרחיים. הם לא אמרו כלום. הם לא היו מאוימים על-ידי רעולי-הפנים, שחילקו כרוזים ברחוב. איש לא כיוון אליהם נשק. המסתערבים התחילו לירות - בלי אזהרה ובלי ירי באוויר. שישה נפגעו והיתר ברחו. רעולי-הפנים לא ירו. חלק מאלה שנפגעו היו במכונית וחלק בחוף. כולם נשכבו, חוף מאחד (כנראה אחמד אבו אבטחאן), שנפגע רק ברגלו. הוא ברח לחנות של סאלח. אחד מהמסתערבים תפס אותו, דפק את ראשו במדרגה שלפני החנות, ואחר כך קרב אקדח לראשו וירה בו. כל זה התרחש פחות משני מטר ממני.

אחר-כך הם ניגשו לכל רעולי-הפנים שהיו שכובים, וירו מקרוב בכל אחד מהם. הצבא [כלומר חיילים לובשי מדים] בא מיד אחרי שזה נגמר.

עדות של חייל מילואים על תדרוך ל"נוהל וידוא הריגה

א.ש. [השם המלא במשרדי **בצלם**] שירת במילואים באזור רמאללה ביולי 1993. ב-18 וב-26 באוגוסט העיד בפני יובל גינבר במשרדי **בצלם**. להלן קטעים מעדותו.

ביום הגיוס נשלחנו קודם לאימון בבסיס [בתוך תחומי הקו הירוק]. האימון נמשך מיום ד' (14.7.93) אחר-הצהריים עד למחרת...

במקרים מסוימים, במרדף ובמצב של סכנת חיים, מבצעים נוהל וידוא הריגה. במידה וירינו בו, והוא נפל-אנחנו מתקרבים לטווח קצר, מטר או שניים, ומבצעים וידוא הריגה. מה זה וידוא הריגה? אנחנו יורים לו בראש.

את זה אמר לנו הקצין, הסגן שנתן לנו את תצוגת התכלית בבסיס הפיקודי... ואני זוכר זאת בבירור. זה גם הודגם:

שלושה חיילים (לא קצינים) נסעו בג'יפ, בא זה ששיחק את הערבי. הוא זרק "עליהם" (למעשה לידם, כמובן) בקבוק מלא סולר או בנזין, אבל לא פקוק (משום שזו הייתה הדגמה בלבד וכדי למנוע סיכון).

הם עצרו, פרקו מהג'יפ, רדפו אחריו והוא ברח. החיילים "ירו" (כלומר רצו, עצרו, כיוונו וכאילו ירו)- בלי נוהל. הוא "נפל", כלומר נשכב, ואז הם התקרבו אליו, וממרחק מטר או שניים "ירו" לו בראש. הוא שכב ממש על הקרקע ואני זוכר שממרחק מטר או שניים הם כיוונו ו"ירו" לו בראש

אותי זה מאוד הפתיע, כי אני לא זוכר נוהל כזה של "וידוא הריגה" בכל השירות הצבאי הסדיר ולא בשום שירות מילואים- גם לא בלבנון.

בזמן השירות עצמו, בתדריכים היומיים, זה כמעט לא הופיע, אבל אני זוכר בבירור שפעם או פעמיים כן חזרו על זה, ואני גם זוכר גם מי. זה היה קצין שלנו עם "ראש גדול", שהיה חוזר בפרוט על הפקודות (לרוב הקצין התורן

היה חוזר על הפקודות במהירות, ואף אחד לא הקשיב). אני זוכר את זה כי זה הקפיץ אותי.

עדוהו של מוחמד עאמר עטייה אבו עידה, בן 21

אתמול, בשעה 6:30 בערב, הייתי ליד החנות של בן דודי סאלח. עמדתי בין רעולי הפנים. היו כ-12. הם חילקו כרוזים והיו חמושים. באה מכונית פז'ו 504 מצפון, פנתה מערבה ועצרה ליד המכונית של רעולי הפנים. חלק מהם כבר גמרו לחלק את הכרוזים וישבו במכונית. ממכונית הפז'ו יצאו כשמונה גברים לבושים אזרחית, והחלו לירות ברעולי הפנים. הם לא הזהירו אותם קודם ולא ירו באוויר. ברחתי לכיוון הרחוב

עדוהו של סאלח עלי סאלם אבו עידה

אני בעל חנות לדלק. אתמול בערב, בשש וחצי בערך הייתי בחנות. באו 12 רעולי-פנים בשתי מכוניות. הם ירדו והחלו לחלק כרוזים.

הם שלחו מכונית אחת (סובארו) וביקשו לקחת את המכונית של מ.ע.ו. [ראו עדותו לעיל]. הם גם רצו לקחת את המכונית של מוחמד אבו עידה, אבל הוא אמר שהוא ייקח אותם לאן שירצו, ונכנס עם כמה מהם למכונית.

בדיוק כשמו. נתן להם את המפתחות באו שתי מכוניות - אחת ממערב ואחת מצפון. הן עמדו בצומת ויצאו מהן כשמונה אנשים לבושים אזרחית. הם לא אמרו "עצור" ולא כלום, גם לא ירו באוויר - ישר ירו לעבר האנשים. רעולי-הפנים לא כיוונו את הנשק לעבר המסתערבים. אני חשבתי שהמסתערבים הם מבוקשים עד שהחלו לירות.

אישה אחת - עאישה אבו עידה, בת 55 בערך, ניסתה להגן על אחד מרעולי-הפנים והם ירו בה - בכתף או בחזה. גם מוחמד אבו עידה נפגע.

רעול-פנים אחד ברח לתוך החנות שלי. הוא לא היה חמוש בכלל. אחד המסתערבים רדף אחריו, תפס אותו, גרר אותו למדרגה בפתח החנות, קירב אקדח לראשו וירה בו שתי יריות.

אחר-כך הם ירו שוב מקרוב בכל אחד מרעולי-הפנים ששכבו על הארץ ובמכונית. אחר כך בא הצבא. אף אחד לא ניסה לטפל ברעולי-הפנים. שעה וחצי השאירו אותם שוכבים שם.

בסוף לקחו אותם במכונית של הצבא.

עדוהו של ח'ליל סלים עבד א-נבי

אחיו של ההרוג, ג'מאל עבד א-נבי

לקחנו את הגופה (מחוסם) ארז ב-11:30 בלילה. ג'מאל נפגע בראשו ובמותניו. הסכימו ל-10 מבני המשפחה - גברים בלבד - להצטרף להלוויה.

עובדי עורכי-דין פלסטינים למען זכויות האדם השלימו בימים שלאחר התחקיר הראשוני את תחקור משפחות כל ההרוגים. בני משפחות שראו את גופות ההרוגים העידו כי כל ששת הפלסטינים שנהרגו נורו גם בראשם (רובם נפגעו גם באזורים אחרים בגופם). כמו כן העידו בני המשפחות כי בכל המקרים הורשו רק עשרה גברים מבוגרים להיות נוכחים בלוויות ההרוגים. נשים - ובהן אימהות - לא הורשו באף מקרה לקחת חלק בהלוויה.

עדותו של חסן מוחמד עבד א-רחמאן אל-מקוסי

אחיו של ההרוג, אנוואר מוחמד עבד א-רחמאן אל-מקוסי

לקחנו אותו מ [מחסום] ארז בלילה. בחזה היו לו כ-4 פגיעות. בנוסף הייתה פגיעה אחת בעין ימין ואחת ברקה הימנית. המוח שלו יצא מאחור. ב-12 בלילה קברנו אותו. הסכימו שיבואו רק עשרה גברים מבוגרים. לא הסכימו שאימו תבוא.

עדותו של עו"ד מוחמד אל-חסאינה

ביתי נמצא מול המסגד ליד מקום התקרית. באתי לאחר שנגמרו היריות ב-7:30-7:00 בערב. בא אמבולנס מקומי ומכונית של אונרו"א, ולא נתנו להם להגיע למקום האירוע. הם באו מכיוון אחר - והחזירו אותם שוב. כל אותו זמן, למעלה משעה וחצי, היו הגופות שרועות על הקרקע. בערך ב-9:00 שמו את הגופות על קומנדקרים וגיפים ולקחו אותם. לא ראיתי שום ניסיונות החיאה או טיפול.

שמות ההרוגים:

- אחמד אבו אבטיחאן, בן 23 - מ"פ ג'באליא
- ג'מאל סלים עבד א-נבי, בן 35 - מ"פ ג'באליא
- אנוואר מוחמד עבד א-רחמאן, בן 25 - מ"פ ג'באליא
- נאהד עודה, בן 24 - מ"פ ג'באליא
- מג'די עובייד, בן 25 - שכונת שגיאעייה, עזה
- עבד אל-חכים א-שמאלי, בן 30 - שכונת שגיאעייה, עזה

מן העדויות שגבו עובדי **בצלם ועורכי-דין פלסטינים למען זכויות האדם** עולות העובדות הבאות:

א. פעולת המסתערבים הייתה יזומה. המסתערבים פתחו בירי מכוון אל רעולי-הפנים ללא כל אזהרה או ירי באוויר. הגם שחלק מרעולי-הפנים היו חמושים, הם לא איימו על חיי המסתערבים, ואלה לא ירו להגנה עצמית אלא ירי שכוונתו להרוג.

ב. לאחר הירי הראשוני, נלכד רעול-פנים שנפגע קלות וניסה לברוח. לאחר שנעצר בידי המסתערבים, הוא נורה למוות באקדחו של אחד המסתערבים בראשו מטווח קצר ביותר.

ג. המסתערבים ירו שוב, מטווח קצר, בחמשת הפלסטינים הנותרים, שנפגעו עוד בירי הראשוני ושכבו פצועים וחסרי אונים. הירי נועד ככל הנראה לוודא את מותם.

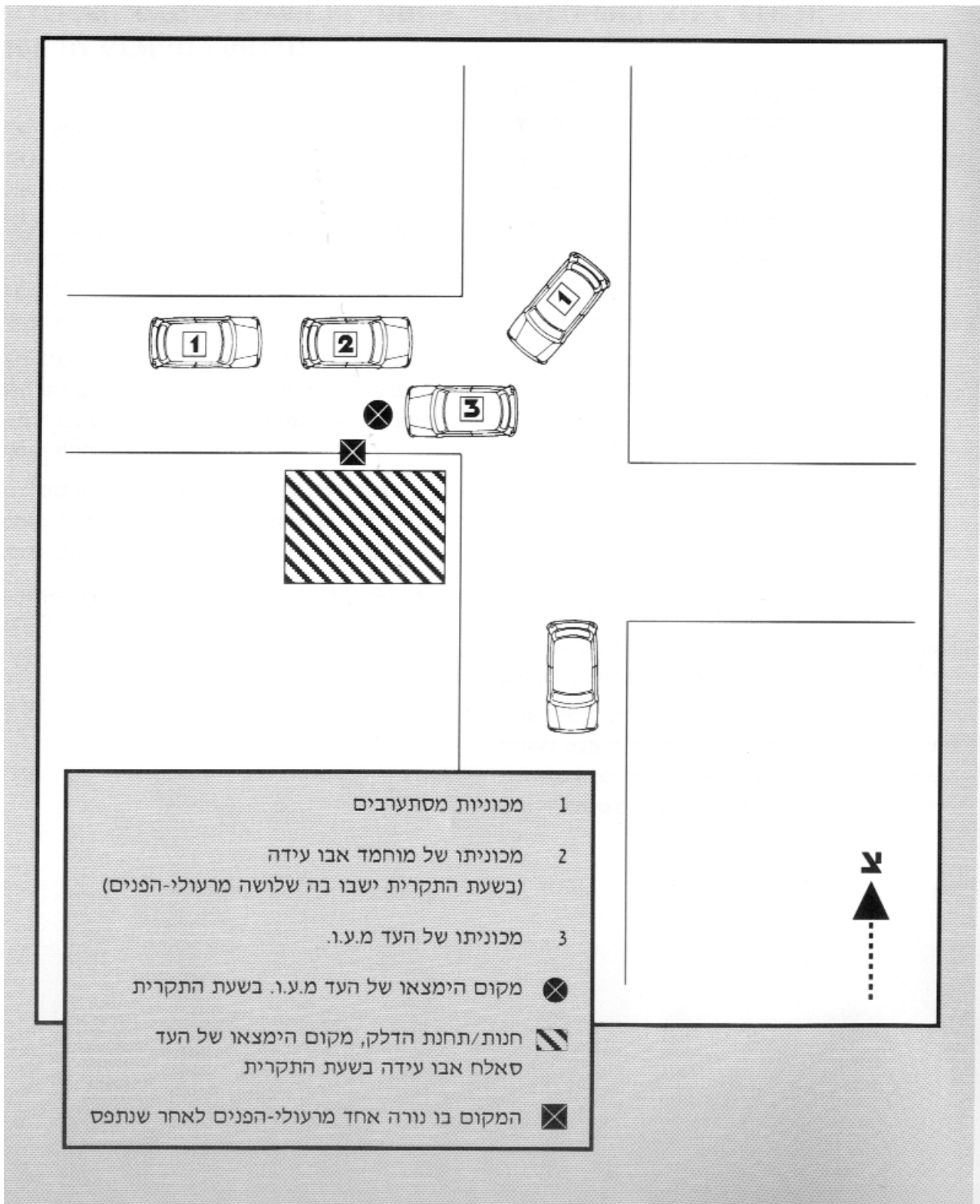
ד. הגופות הושארו במקום, ככל הנראה ללא כל טיפול או אף בדיקה רפואית. ניסיונות של אמבולנס פלסטיני להגיע למקום סוכלו.

ה. הגופות נקברו באישון לילה. לא ניתן לנשים, כולל אימהות, ללוות את ההרוגים לקבורה

בצלם ועורכי-דין למען זכויות האדם רואים בחומרה רבה את הדרך בה פעלו החיילים במקרה זה, התנהגות שהינה בלתי חוקית על-פי כל אמת-מידה משפטית. שני הארגונים תובעים לבצע חקירה עצמאית של מקרה זה בפרט, ומדיניות הפתיחה באש של המסתערבים ושל צה"ל בשטחים בכלל.

הארגונים תובעים שהחקירה תבדוק אם אכן קיים הנוהל הקרוי "נוהל וידוא הריגה", כפי שבוצע במקרה זה. אכן קיים נוהל כזה יש לעקרו משורש.

בצלם ועורכי-דין פלסטינים למען זכויות האדם תובעים להעמיד לדין את כל מי שאחראי להתנהגות מבישה זו, ולמצות עימם את הדין.

הודעות דובר צה"ל:

מדובר צה"ל נמסר ב-28.3.94, מפי מקורות צבאיים רשמיים:

שישה אנשים חמושים נהרגו הלילה במ"פ ג'באליא. כמו כן נפצעו שני תושבים ערבים נוספים, שניהם באורח בינוני.

בשעות הערב, במהלך פעילות של כוח צה"ל בג'באליא, זיהה הכוח שישה אנשים שחשד בהם כמחבלים, לבושים בבגדים מנומרים, בחלקם עוטי מסיכות, כשהם אווזים בכלי נשק.

הכוח ביצע ירי לעבר הדמויות והרג אותם. תושב ערבי אשר נהג ברכב בו ישבו שלושה מהאנשים נפצע באורח בינוני מהירי. כן נפצעה תושבת ערביה אשר נקלעה למקום באורח בינוני.

הפצועים פונו לבתי-חולים בארץ להמשך טיפול רפואי. ברשות ההרוגים נמצאו שני רובי סער מסוג קלצ'ניקוב במצב טעון ושני אקדחים נוספים. כן נמצא במקום כרוז המזהה את ההרוגים עם ניצי הפת"ח.

תגובת דובר צה"ל לדו"ח:

דו"ח בצלם מבוסס על עדויות של תושבים מקומיים ואינו משקף את כל האירועים שקרו. 6 אנשים חמושים, רעולי פנים במדים מנומרים נהרגו אתמול בשעות הערב בג'באליא. כמו כן נפצעו 2 תושבים ערבים נוספים, שניהם באורח בינוני.

בשעות הערב במהלך פעילות של כוח צה"ל זיהה הכוח 6 אנשים חמושים שנחשדו על ידם כמחבלים לאחר שחלקם זוהה עם כלי נשק, עוטי מסכות.

הכוח ביצע ירי לעבר הדמויות והרג אותם. ההיתקלות ארעה בשעה 18:55 ובניגוד לאמור ב"דו"ח בצלם" הגיע צוות רפואי למקום כ-10 דקות לאחר תחילת האירוע.

תושב ערבי אשר נהג ברכב בו ישבו שניים מהאנשים נפצע באורח בינוני מהירי. כן נפצעה באורח בינוני תושבת ערביה אשר נקלעה למקום. הפצועים קיבלו טיפול רפואי במקום ופונו לבי"ח להמשך טיפול רפואי. ברשות ההרוגים נמצאו 2 רובי סער מסוג קלצ'ניקוב במצב טעון ו-2 אקדחים נוספים. כן נמצא במקום כרוז המזהה את ההרוגים עם ניצי ה"פתח.

דו"צ מזכיר כי תושבי הרצועה ומנהיגים מקומיים הוזהרו פעמים רבות שלא לנוע ברחבי הרצועה כשהם חמושים בכלי נשק ועל צה"ל מוטלת המשימה להגן על חיי התושבים היהודים והערבים בשטח רצועת עזה.